

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 8 maja 2024 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Dyrektywa (UE) 2019/1023 – Postępowania dotyczące restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów – Artykuł 20 – Dostęp do umorzenia długów – Artykuł 23 – Odstępstwa – Artykuł 23 ust. 4 – Wyłączenie szczególnych kategorii wierzytelności z umorzenia długów – Uregulowanie krajowe wyłączające wierzytelności podatkowe oraz wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego z umorzenia długów – Należycie uzasadniony charakter takiego wyłączenia

W sprawie C-20/23

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunal da Relação do Porto (sąd apelacyjny w Porto, Portugalia) postanowieniem z dnia 14 grudnia 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 16 stycznia 2023 r., w postępowaniu:

SF

przeciwko

MV,

Instituto da Segurança Social IP,

Autoridade Tributária e Aduaneira,

Cofidis SA – Sucursal em Portugal,

przy udziale:

José da Costa Araújo, w charakterze syndyka masy upadłościowej SF,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: A. Prechal, prezes izby, F. Biltgen (sprawozdawca), N. Wahl, J. Passer i M.L. Arastey Sahún, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

* Język postępowania: portugalski.

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu SF – U. Freitas, advogado,
- w imieniu Instituto da Segurança Social, IP – A. Serrano, advogada,
- w imieniu rządu portugalskiego – M. Afonso Brigas, P. Barros da Costa, A. De Almeida Morgado, I. Inverno oraz A. Rodrigues, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu hiszpańskiego – A. Ballesteros Panizo, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej – G. Braun, J.L. Buendía Sierra oraz I. Melo Sampaio, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 stycznia 2024 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 23 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 (dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości) (Dz.U. 2019, L 172, s. 18), a także art. 16 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy SF, osobą fizyczną, która stała się niewypłacalna (zwaną dalej „dłużnikiem”), a MV, Instituto da Segurança Social IP (zakładem ubezpieczeń społecznych, Portugalia), Autoridade Tributária e Aduaneira (organem podatkowym i celnym, Portugalia) i Cofidis SA – Sucursal em Portugal dotyczącego wniosku o umorzenie długów złożonego przez dłużnika w toku dotyczącego go postępowania upadłościowego.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Zgodnie z motywami 78 i 81 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości:

„(78) Nie we wszystkich okolicznościach właściwe jest, aby po upływie okresu nie dłuższego niż trzy lata następowo całkowite umorzenie długów lub wygasł zakaz prowadzenia działalności, a zatem konieczne może być wprowadzenie odstępstw od tego przepisu, należycie uzasadnionych względami określonymi w prawie krajowym. Takie odstępstwa

należy wprowadzić na przykład w przypadkach, gdy dłużnik jest nieuczciwy lub działał w złej wierze. W przypadku gdy na mocy prawa krajowego przedsiębiorcy nie korzystają z domniemania uczciwości i dobrej wiary, ciężar dowodu dotyczący ich uczciwości i dobrej wiary nie powinien sprawiać, że dostęp do postępowania staje się dla nich nadmiernie trudny lub uciążliwy.

[...]

(81) W przypadku gdy istnieje należycie uzasadniony powód zgodnie z prawem krajowym, właściwe mogłoby być ograniczenie możliwości umorzenia długów w przypadku niektórych kategorii długu. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość wyłączenia długów zabezpieczonych z możliwości umorzenia tylko do wartości zabezpieczenia zgodnie z prawem krajowym, podczas gdy pozostałą część długu należy traktować jak dług niezabezpieczony. Państwa członkowskie powinny móc wyłączyć dalsze kategorie długu, gdy ma to należycie uzasadnienie”.

4 Artykuł 2 ust. 1 pkt 10 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

10) »całkowite umorzenie« długów oznacza uniemożliwienie egzekucji od przedsiębiorców ich niespłaconych zobowiązań podlegających umorzeniu lub umorzenie niespłaconych zobowiązań podlegających umorzeniu jako takich, w ramach postępowania, które mogłoby obejmować sprzedaż majątku lub plan spłaty wierzycieli, lub oba”.

5 Artykuł 20 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Dostęp do umorzenia długów”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby niewypłacalni przedsiębiorcy mieli dostęp do co najmniej jednego rodzaju postępowania, które może prowadzić do całkowitego umorzenia długów zgodnie z niniejszą dyrektywą.

Państwa członkowskie mogą wymagać zaprzestania prowadzenia działalności handlowej, gospodarczej, rzemieślniczej lub zawodowej, której dotyczą długi niewypłacalnego przedsiębiorcy.

2. Państwa członkowskie, w których warunkiem całkowitego umorzenia długów jest częściowa spłata długu przez przedsiębiorcę, zapewniają, aby obowiązek spłaty związany z tym warunkiem był uzależniony od indywidualnej sytuacji przedsiębiorcy, a w szczególności aby był proporcjonalny do podlegającego zajęciu lub pozostającego do dyspozycji dochodu i majątku przedsiębiorcy w okresie wymaganym dla uzyskania umorzenia długów oraz uwzględniał słuszne interesy wierzycieli.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorcy, których długi zostały umorzone, mogli korzystać z krajowych ram zapewniających wsparcie dla przedsiębiorstw skierowane do przedsiębiorców, w tym dostępu do stosownych i aktualnych informacji dotyczących tych ram.

6 Artykuł 23 tej dyrektywy, zatytułowany „Odstępstwa”, przewiduje w ust. 4:

„Państwa członkowskie mogą wyłączyć szczególne kategorie długów z umorzenia długów lub ograniczyć dostęp do umorzenia długów, lub ustanowić dłuższy okres wymagany dla uzyskania umorzenia długów, w przypadku gdy takie wyłączenia, ograniczenia lub dłuższe okresy są należycie uzasadnione, na przykład kategorie długów takie jak:

- a) długi zabezpieczone;
- b) długi, które wynikają z sankcji karnych lub w związku z nimi;
- c) długi, które wynikają z odpowiedzialności deliktowej;
- d) długi w zakresie zobowiązań alimentacyjnych wynikających z więzi rodzinnych, z pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa;
- e) długi powstałe po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania prowadzącego do umorzenia długów lub po wszczęciu takiego postępowania; oraz
- f) długi, które wynikają z obowiązku pokrycia kosztu postępowania prowadzącego do umorzenia długów”.

7 Artykuł 34 ust. 1 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości stanowi:

„Państwa członkowskie przyjmują i publikują do dnia 17 lipca 2021 r. przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, z wyjątkiem przepisów niezbędnych do wykonania art. 28 lit. a), b) i c), które są przyjmowane i publikowane do dnia 17 lipca 2024 r., oraz przepisów niezbędnych do wykonania art. 28 lit. d), które są przyjmowane i publikowane do dnia 17 lipca 2026 r. Tekst tych przepisów niezwłocznie przekazują Komisji [Europejskiej].

Państwa członkowskie stosują przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy od dnia 17 lipca 2021 r., z wyjątkiem przepisów niezbędnych do wykonania art. 28 lit. a), b) i c), które stosuje się od dnia 17 lipca 2024 r., oraz przepisów niezbędnych do wykonania art. 28 lit. d), które stosuje się od dnia 17 lipca 2026 r.”.

8 Zgodnie z art. 35 tej dyrektywy, który stanowi, że wchodzi ona w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*, dyrektywa ta weszła w życie w dniu 16 lipca 2019 r.

Prawo portugalskie

CIRE

9 Artykuł 235 Código da Insolvência e da Recuperação de Empresas (kodeksu postępowania upadłościowego i naprawczego przedsiębiorstw), zatwierdzonego przez Decreto-Lei n.º 53/2004 (dekret z mocą ustawy nr 53/2004) z dnia 18 marca 2004 r. (*Diário da República* I, seria I-A,

nr 66, z dnia 18 marca 2004 r.), zmienionego przez Lei n.º 9/2022 (ustawę nr 9/2022), z dnia 11 stycznia 2022 r. (*Diário da República*, seria 1, nr 7, z dnia 11 stycznia 2022 r.) (zwanego dalej „CIRE”), zatytułowany „Zasada ogólna”, brzmi następująco:

„Jeżeli dłużnik jest osobą fizyczną, może skorzystać ze zwolnienia z wierzytelności wchodzących w skład pasywów masy upadłościowej, które nie zostały spłacone w trakcie postępowania upadłościowego lub w ciągu trzech lat po jego zakończeniu, na warunkach przewidzianych w niniejszym rozdziale”.

10 Artykuł 242 ust. 2 CIRE stanowi:

„Przyznanie wierzycielowi masy upadłości szczególnych korzyści przez dłużnika lub osobę trzecią jest nieważne”.

11 Artykuł 245 ust. 2 lit. d) CIRE przewiduje, że umorzenie długów nie obejmuje w szczególności „wierzytelności podatkowych i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego”.

12 W 2022 r. Republika Portugalska dokonała transpozycji dyrektywy o restrukturyzacji i niewypłacalności za pomocą ustawy nr 9/2022 z dnia 11 stycznia 2022 r., w której nie wprowadzono żadnych zmian do wykazu wierzytelności wyłączonych z umorzenia długów, o którym mowa w art. 245 ust. 2 CIRE, w tym wierzytelności z tytułu podatków i zabezpieczenia społecznego. W ustawie tej nie wprowadzono uzasadnienia co do wyłączenia tych ostatnich wierzytelności.

LGT

13 Lei Geral Tributária (ordynacja podatkowa), zatwierdzona przez Decreto-Lei n.º 398/98 (dekret z mocą ustawy nr 398/98) z dnia 17 grudnia 1998 r. (*Diário da República* I, seria I-A, nr 290, z dnia 17 grudnia 1998 r.) (zwana dalej „LGT”), ustanawia i definiuje ogólne zasady rządzące portugalskim prawem podatkowym, uprawnieniami organów podatkowych i gwarancjami przyznanymi podatnikom.

14 Artykuł 5 LGT stanowi:

„1. Opodatkowanie służy zaspokojeniu potrzeb finansowych Państwa i innych podmiotów publicznych oraz promowaniu sprawiedliwości społecznej, równości szans oraz dokonywania niezbędnych korekt nierówności w podziale dóbr i dochodów.

2. Opodatkowanie odbywa się z poszanowaniem zasad powszechności, równości, legalizmu oraz sprawiedliwości materialnej”.

15 Zgodnie z art. 30 ust. 2 i 3 LGT:

„2. Wierzytelności podatkowe są nierozporządzalne, a warunki ich zmniejszenia lub wygaśnięcia mogą być ustanawiane jedynie z poszanowaniem zasady równości oraz legalizmu podatkowego.

3. Przepisy zawarte w poprzednim ustępie mają pierwszeństwo przed wszelkimi regulacjami szczegółowymi”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 16 Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2018 r., który jest prawomocny, dłużnik został uznany za niewypłacalnego.
- 17 W dniu 23 stycznia 2019 r. złożony przez dłużnika wniosek o umorzenie niezaspokojonych długów został tymczasowo uwzględniony przez sąd pierwszej instancji.
- 18 W dniu 29 lipca 2022 r. syndyk w prowadzonym postępowaniu upadłościowym przedstawił sprawozdanie końcowe, w którym uznał, że dłużnik powinien móc skorzystać z umorzenia długów.
- 19 Orzeczeniem z dnia 3 października 2022 r. dłużnik uzyskał umorzenie długów, z którego zostały wyłączone wierzytelności z tytułu podatków i zabezpieczenia społecznego na podstawie art. 245 ust. 2 lit. d) CIRE.
- 20 Dłużnik wniósł apelację od tego orzeczenia do Tribunal da Relação do Porto (sądu apelacyjnego w Porto, Portugalia). Na poparcie apelacji dłużnik podniósł, że art. 245 ust. 2 CIRE jest niezgodny z art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i niewypłacalności, jako że wyłączenie wierzytelności podatkowych i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego z umorzenia niezaspokojonych długów nie zostało „należycie uzasadnione”, tak jak to przewiduje ten przepis dyrektywy. Ponadto wyłączenie to stanowiłoby przeszkodę w realizacji celów tej dyrektywy.
- 21 Sąd ten stwierdza, że ustawa nr 9/2022 z dnia 11 stycznia 2022 r., na mocy której rzezona dyrektywa została transponowana do prawa portugalskiego, nie zawiera żadnego uzasadnienia dotyczącego tego wyłączenia i że takie uzasadnienie nie zostało również przewidziane w projekcie ustawy. Sąd ten podnosi, że poza wątpliwościami dotyczącymi zgodności art. 245 ust. 2 CIRE z przywołaną dyrektywą ma on również wątpliwości co do tego, czy wyłączenie przewidziane w tym przepisie stanowi przeszkodę w osiągnięciu celów tej dyrektywy, traktatu FUE oraz skuteczności prawa Unii.
- 22 W tych okolicznościach Tribunal da Relação do Porto (sąd apelacyjny w Porto) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
 - „1) Czy art. 23 ust. 4 [dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości] należy interpretować w ten sposób, że wyłączenie innych długów (innych niż te, które są wymienione w odpowiednich literach tego przepisu) jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy jest ono »należycie uzasadnione«?
 - 2) Czy możliwość wyłączenia przez państwa członkowskie niektórych kategorii długów z umorzenia długów (pod warunkiem że wyłączenie to jest należycie uzasadnione w rozumieniu art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości) należy interpretować w ten sposób, że pozwala ona państwom członkowskim na to, by wyłączyły wierzytelności podatkowe (które nie są wymienione w tym artykule), stawiając tym samym siebie w uprzywilejowanej sytuacji?
 - 3) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na powyższe pytania prejudycjalne: jakie kryteria musi spełniać to uzasadnienie w rozumieniu prawa Unii Europejskiej, aby było ono zgodne z ogólnymi zasadami prawa Unii i prawami podstawowymi, którym podlegają prawodawca europejski i ustawodawca krajowy [»zakaz dyskryminacji ze względu na

przynależność państwową« (art. 18 TFUE) i »wolność prowadzenia działalności gospodarczej« (art. 16 [Karty]) a także podstawowe swobody gospodarcze rynku wewnętrznego)?

- 4) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na to pytanie prejudycjalne: czy definicje (w rozumieniu prawa Unii i dla celów wykładni [dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości]) pojęć »dług[ów], które wynikają z sankcji karnych lub w związku z nimi« i »dług[ów], które wynikają z odpowiedzialności deliktowej« obejmują również zobowiązania podatkowe, jak przewiduje krajowy akt prawny transponujący [dyrektywę o restrukturyzacji i upadłości] (ustawa nr 9/2022 z dnia 11 stycznia 2022 r.)?».

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 23 Rząd hiszpański uważa zasadniczo, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny ze względu na to, że dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości nie miała zastosowania do postępowania leżącego u podstaw sprawy w postępowaniu głównym, ponieważ rozpatrywany wniosek o zwolnienie poprzedzał datę wejścia w życie tej dyrektywy.
- 24 W tym względzie należy przypomnieć, że w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE współpracy między Trybunałem i sądami krajowymi wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i który powinien przyjąć na siebie odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie sądowe, należy dokonanie oceny, w świetle szczególnych okoliczności sprawy, zarówno konieczności wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym po to, aby tenże sąd krajowy był w stanie wydać swoje orzeczenie, jak i znaczenia dla sprawy pytań zadanych Trybunałowi. W konsekwencji jeżeli zadane pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (wyrok z dnia 22 lutego 2024 r., Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid i in., C-59/22, C-110/22 i C-159/22, EU:C:2024:149, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 25 Wynika stąd, że pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał odpowiedzi na przedstawione przez sąd krajowy pytanie prejudycjalne jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania (wyrok z dnia 22 lutego 2024 r., Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid i in., C-59/22, C-110/22 i C-159/22, EU:C:2024:149, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 26 Ponadto z art. 35 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości wynika, że wchodzi ona w życie z dniem 16 lipca 2019 r. Z kolei art. 34 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje, że państwa członkowskie przyjmują, publikują do dnia 17 lipca 2021 r. i stosują od tej daty przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania w szczególności art. 23 wspomnianej dyrektywy. Wynika stąd, że począwszy od tej daty państwa członkowskie były zobowiązane na mocy art. 288 akapit trzeci TFUE zapewnić pełną skuteczność owego art. 23 [zob. podobnie wyrok z dnia 2 września 2021 r., Komisja/Niemcy (Transpozycja dyrektyw 2009/72 i 2009/73), C-718/18, EU:C:2021:662, pkt 118 i przytoczone tam orzecznictwo].

- 27 W niniejszej sprawie orzeczenie o umorzeniu długów będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym zostało wydane w dniu 3 października 2022 r. W związku z tym w tym dniu sąd, który wydał to orzeczenie, powinien był to uczynić z pełnym poszanowaniem celów i obowiązków określonych w dyrektywie o restrukturyzacji i upadłości, aby zastosować się do art. 288 akapit trzeci TFUE.
- 28 Oceny tej nie podważa fakt, że leżący u podstaw wspomnianego orzeczenia wnioski o umorzenie długów został złożony przed datą wejścia w życie tej dyrektywy. W rzeczywistości bowiem art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości uzależnia możliwość wyłączenia przez państwa członkowskie z umorzenia długów określonych kategorii wierzytelności, ograniczenia możliwości umorzenia długów lub ustanowienia dłuższego terminu umorzenia od warunku, że odstępstwa od umorzenia długów będą należycie uzasadnione. W zakresie, w jakim ów wymóg uzasadnienia ogranicza zakres uznania państw członkowskich w odniesieniu do przyjęcia wspomnianych odstępstw, ma on mieć zastosowanie również wtedy, gdy wnioski o umorzenie długów zostały złożone przed wejściem w życie tej dyrektywy, lecz decyzja w sprawie tych wniosków jest podejmowana po upływie terminu transpozycji wspomnianej dyrektywy.
- 29 W związku z tym dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości ma zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym, a wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 30 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że wyłączenie szczególnej kategorii wierzytelności innej niż kategorie wymienione w tym przepisie z umorzenia długów jest możliwe tylko wtedy, gdy jest ono „należycie uzasadnione”.
- 31 W tym względzie przede wszystkim należy stwierdzić, że wykaz szczególnych kategorii wierzytelności znajdujący się w tym przepisie został wprowadzony wyrażeniem „na przykład”, a terminy mające to samo znaczenie zostały użyte w innych wersjach językowych tego przepisu, w tym w jego wersji portugalskiej. W związku z tym z brzmienia tego przepisu wynika, iż szczególne kategorie wierzytelności wymienione w tym przepisie nie zostały wymienione w sposób wyczerpujący [zob. podobnie wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencja Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 37].
- 32 Literalna wykładnia art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, zgodnie z którą wykaz zawarty w tym przepisie nie ma charakteru wyczerpującego, lecz ilustracyjny, znajduje potwierdzenie w motywie 81 tej dyrektywy, z którego wynika, że prawodawca Unii uznał, iż państwa członkowskie „powinny móc wyłączyć dalsze kategorie długu, gdy ma to należyte uzasadnienie” [wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencja Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 38].

- 33 Wynika z tego, że ów art. 23 ust. 4 należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz szczególnych kategorii wierzytelności nie ma charakteru wyczerpującego i że państwa członkowskie mają możliwość wyłączenia w należycie uzasadnionych przypadkach szczególnych kategorii wierzytelności innych niż wymienione w tym przepisie z umorzenia długu [wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 39].
- 34 Ponadto, z uwagi na to, że prawodawca Unii wyraźnie uzależnił korzystanie z uprawnienia przyznanego w ten sposób w wyżej wspomnianym art. 23 ust. 4 państwu członkowskim od warunku, aby takie wyłączenia były „należycie uzasadnione”, Trybunał orzekł, iż jeżeli prawodawca krajowy ustanawia takie odstępstwa, powody zastosowania tych odstępstw powinny wynikać z prawa krajowego lub z postępowania, które doprowadziło do ich zastosowania, i służyć uzasadnionemu interesowi publicznemu [wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 42].
- 35 Następnie zarówno motyw 78 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, który odnosi się do odstępstw „należycie uzasadnionych względami określonymi w prawie krajowym”, jak i motyw 81 tej dyrektywy, który odnosi się do powodu „należycie uzasadnion[ego] [...] zgodnie z prawem krajowym”, pozwalają uznać, że prawodawca Unii uznał, że wystarczające jest przestrzeganie zasad przewidzianych w tym celu w poszczególnych przepisach krajowych [wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 43].
- 36 Wreszcie należy uściślić, że – jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 42 opinii – dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości nie wymaga, aby uzasadnienie wyłączenia szczególnej kategorii wierzytelności z umorzenia długów zostało przedstawione w samym akcie mającym na celu transpozycję tej dyrektywy.
- 37 Jak bowiem wskazano w pkt 34 niniejszego wyroku, że wspomnianej dyrektywy wynika, że uzasadnienie, jakie powinno przedstawić państwo członkowskie na poparcie wyłączenia takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, powinno wynikać albo z postępowania zakończonego tym wyłączeniem, albo z prawa krajowego. W ten sposób, jeżeli chodzi o pierwszą hipotezę, w sytuacji gdy zgodnie z prawem krajowym prace przygotowawcze, preambuła i uzasadnienia aktów ustawodawczych lub wykonawczych stanowią ich integralną część lub są istotne dla ich wykładni i gdy zawierają uzasadnienie wyłączenia szczególnej kategorii wierzytelności z umorzenia długów, należy uznać, że uzasadnienie to jest zgodne z wymogami art. 23 ust. 4 tej dyrektywy [zob. podobnie wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 54]. Ponadto jeżeli chodzi o hipotezę drugą – wspomniane uzasadnienie może również znaleźć się w przepisach prawa krajowego innych niż te, które zawierają to wyłączenie, takich jak krajowy przepis konstytucyjny, ustawowy lub wykonawczy.
- 38 Ponadto z akt sprawy znajdujących się w posiadaniu Trybunału wynika, po pierwsze, że art. 103 ust. 1 Constituição da República Portuguesa (konstytucji Republiki Portugalskiej) przewiduje, iż system podatkowy ma służyć zaspokojeniu potrzeb finansowych państwa i innych podmiotów publicznych oraz sprawiedliwej redystrybucji dóbr i dochodów, oraz po drugie, że art. 5 i 30 LGT ustanawiają reguły i zasady uzasadniające to wyłączenie w postaci zaspokojenia potrzeb finansowych państwa i innych podmiotów publicznych oraz promowania sprawiedliwości społecznej, równości szans oraz dokonywania niezbędnych korekt nierówności w podziale dóbr

i dochodów z poszanowaniem zasad powszechności, równości, legalizmu oraz sprawiedliwości materialnej oraz nierozporządzalności wierzytelnościami podatkowymi. Wydaje się zatem a priori, że w prawie portugalskim istnieje uzasadnienie tego wyłączenia. Jednakże do sądu odsyłającego, który jako jedyny jest właściwy do dokonywania wykładni i stosowania prawa krajowego, należy ocena, czy wspomniane wyłączenie jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

- 39 Z uwagi na powyższe na pytanie pierwsze trzeba odpowiedzieć, iż art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że wyłączenie z umorzenia długów szczególnej kategorii wierzytelności innej niż kategorie wymienione w tym przepisie jest możliwe tylko wtedy, gdy jest ono należycie uzasadnione na podstawie prawa krajowego.

W przedmiocie pytania drugiego

- 40 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie mają możliwość wyłączenia z umorzenia długów niektórych szczególnych kategorii wierzytelności, takich jak wierzytelności podatkowe i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego, i przyznania im w ten sposób uprzywilejowanego statusu.
- 41 W celu udzielenia odpowiedzi na to pytanie należy z jednej strony przypomnieć, że jak to wynika z pkt 33 niniejszego wyroku, przepis ten należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz szczególnych kategorii wierzytelności nie ma charakteru wyczerpującego i że w należycie uzasadnionych przypadkach państwa członkowskie mogą wykluczyć z umorzenia długów szczególne kategorie wierzytelności inne niż wymienione we wspomnianym przepisie.
- 42 Jeżeli chodzi, z drugiej strony, o zakres uznania przysługujący państwom członkowskim przy korzystaniu z tego uprawnienia, Trybunał stwierdził, że ani dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości, ani prace przygotowawcze poprzedzające jej przyjęcie nie zawierają elementów, które mogłyby potwierdzić tezę, zgodnie z którą z uwagi na wewnętrzną spójność kategorii wierzytelności wyraźnie wymienionych w art. 23 ust. 4 tej dyrektywy prawodawca Unii zamierzał ograniczyć zakres uznania państw członkowskich w odniesieniu do wyłączenia kategorii wierzytelności innych niż wymienione w tym przepisie, takich jak wierzytelności podatkowe i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego, z możliwości umorzenia długów. Przeciwnie, z tych prac przygotowawczych wynika w szczególności, że prawodawca ten miał wolę pozostawienia państwom członkowskim określonego zakresu uznania w celu umożliwienia im przy dokonywaniu transpozycji wspomnianej dyrektywy do ich prawa krajowego uwzględnienia sytuacji gospodarczej i krajowych struktur prawnych [zob. podobnie wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie długów publicznych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 40].
- 43 Ponadto wykluczenie wierzytelności takich jak wierzytelności podatkowe i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego z umorzenia długów może być należycie uzasadnione. Nie wszystkie wierzytelności są bowiem tego samego rodzaju, wierzyciele nie mają takiego samego statusu, a ściąganie tych wierzytelności może służyć realizacji szczególnych celów. W ten sposób, z uwagi na charakter wierzytelności podatkowych i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego oraz z uwagi na cel poboru podatków i składek na zabezpieczenie społeczne państwa członkowskie mogą zgodnie z prawem uznać, że wierzytelności instytucji publicznych nie znajdują się z punktu widzenia odzyskiwania odnośnych wierzytelności w sytuacji porównywalnej do wierzytelności sektora handlowego lub prywatnego. W tych okolicznościach

możliwość wyłączenia wierzytelności podatkowych i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego z umorzenia długów nie prowadzi do nieuzasadnionego uprzywilejowania wierzytelności instytucji publicznych w stosunku do wierzytelności wierzycieli, którzy nie korzystają z takiego wyłączenia.

- 44 W związku z tym art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości nie ogranicza zakresu uznania, jakim dysponują państwa członkowskie w odniesieniu do wyboru innych kategorii wierzytelności niż wymienione w tym przepisie, które zamierzają one wyłączyć z umorzenia długów [zob. podobnie wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 41].
- 45 Z uwagi na powyższe na pytanie drugie trzeba odpowiedzieć, że art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie mają możliwość wyłączenia z umorzenia długów niektórych szczególnych kategorii wierzytelności, takich jak wierzytelności podatkowe i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego, i przyznania im w ten sposób uprzywilejowanego statusu, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 46 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy badanie uzasadnionego charakteru wyłączenia szczególnej kategorii wierzytelności z umorzenia długów wprowadzonego przez państwo członkowskie do jego krajowego porządku prawnego należy przeprowadzić zwłaszcza w świetle zasady niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową przewidzianej w art. 18 TFUE, wolności prowadzenia działalności gospodarczej ustanowionej w art. 16 Karty oraz podstawowych swobód gospodarczych rynku wewnętrznego.
- 47 W tym względzie należy przypomnieć, że z idei współpracy, która powinna stanowić podstawę funkcjonowania instytucji odesłania prejudycjalnego, wynika, że sąd krajowy przedstawia w swoim odesłaniu prejudycjalnym dokładne powody, dla których uważa, że odpowiedź na jego pytania dotyczące wykładni niektórych przepisów prawa Unii jest konieczna dla rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu (wyrok z dnia 28 listopada 2023 r., Commune d’Ans, C-148/22, EU:C:2023:924, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 48 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach współpracy między Trybunałem a sądami krajowymi konieczność dokonania wykładni prawa Unii, która będzie użyteczna dla sądu krajowego, wymaga, aby sąd krajowy skrupulatnie przestrzegał wymogów dotyczących treści wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, które są wyraźnie określone w art. 94 regulaminu postępowania przed Trybunałem (wyrok z dnia 28 listopada 2023 r., Commune d’Ans, C-148/22, EU:C:2023:924, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 49 Dlatego też, zgodnie z art. 94 lit. c) regulaminu postępowania, niezbędne jest, by postanowienie odsyłające zawierało omówienie powodów, dla których sąd odsyłający rozpatruje kwestię wykładni określonych przepisów prawa Unii, jak również związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a przepisami krajowymi, które mają zastosowanie w postępowaniu głównym (wyrok z dnia 28 listopada 2023 r., Commune d’Ans, C-148/22, EU:C:2023:924, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 50 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że postanowienie odsyłające nie zawiera wskazówek pozwalających zrozumieć związek, jaki sąd odsyłający dostrzega między przepisami prawa Unii, o których wykładnię się zwraca, a przepisami krajowymi mającymi zastosowanie w postępowaniu głównym.
- 51 W tej sytuacji pytanie trzecie jest niedopuszczalne.

W przedmiocie pytania czwartego

- 52 W świetle odpowiedzi udzielonych na pytania pierwsze i drugie nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie czwarte.

W przedmiocie kosztów

- 53 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 23 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 (dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości)**

należy interpretować w ten sposób, że:

wylączenie z umorzenia długów szczególnej kategorii wierzytelności innej niż kategorie wymienione w tym przepisie jest możliwe tylko wtedy, gdy jest ono należycie uzasadnione na podstawie prawa krajowego.

- 2) **Artykuł 23 ust. 4 dyrektywy 2019/1023**

należy interpretować w ten sposób, że:

państwa członkowskie mają możliwość wyłączenia z umorzenia długów niektórych szczególnych kategorii wierzytelności, takich jak wierzytelności podatkowe i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego, i przyznania im w ten sposób uprzywilejowanego statusu, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na podstawie prawa krajowego.

Podpisy